

Vydáno Publishing House «Education and Science»,
Frýdlanská 15/1314, Praha 8
Spolu s DSP SHID, Berdianskaja 61 B, Dnepropetrovsk

**Materiály XI mezinárodní vědecko - praktická konference
«Vědecký pokrok na přelomu tysyachalety – 2015».** - Díl 15.
Filologické vědy.Politické vědy.: Praha. Publishing House
«Education and Science» s.r.o - 88 stran

Šéfredaktor: Prof. JUDr. Zdeněk Černák

Náměstek hlavního redaktor: Mgr. Alena Pelicánová

Zodpovědný za vydání: Mgr. Jana Štefko

Manažer: Mgr. Helena Žáková

Technický pracovník: Bc. Kateřina Zahradníčková

XI sběrné nádobě obsahují materiály mezinárodní vědecko - praktická
konference «Vědecký pokrok na přelomu tysyachalety»
(27 května – 05 června 2015 roku)
po sekcích Filologické vědy.Politické vědy.

Pro studentů, aspirantů a vědeckých pracovníků

Cena 270 Kč

Щоб визначити міру відтворення ритмомелодики оригіналу в перекладі, розгляньмо для прикладу сонет Р. Фроста «A Dream Pang» та її переклад «Біль уві сні», виконаний В. Кикотем:

*I had withdrawn in forest, and my song
Was swallowed up in leaves that blew away;
And to the forest edge you came one day
(This was my dream) and looked and pondered long,
But did not enter, though the wish was strong:
You shook your pensive head as who should say,
'I dare not – too far in his footsteps stray
He must seek me would he undo the wrong.
Not far, but near, I stood and saw it all
Behind low boughs the trees let down outside;
And the sweet pang it cost me not to call
And tell you that I saw does still abide.
But 'tis not true that thus I dwelt aloof
For the wood wakes, and you are here for proof* [4, p. 210].

*Я в ліс подався, і мої пісні
Невпинний шелест листя враз поглинув;
Край лісу й ти в одну з'явилась днину
Й стояла там (це все було вві сні),
Та не ввійшла у хаці у лісні,
Хоча й вагалась не одну хвилину,
Сказавши врешт: «Це він мене покинув.
То ж і шукати першій – не мені».
Я близько був, і бачив все відтіль,
Де на чагар гілля рясне спадає,
Покликати ж тебе завадив біль.
Його ще й досі серце відчуває.
І все ж не був самотнім я між віт, –
Це стверджує шум лісу й твій прихід* [5, с. 326].

Основними елементами ритмомелодики поезії Р. Фроста є:

- 1) звукоімітації (звуконаслідування шуму лісу);
- 2) звуко символізми, що асоціюються із певними поняттями та почуттями людини (відчуттям неминучості змін людського життя, почуттям самотності та приреченості, розпачу перед фатумом);
- 3) специфічна строфіка та система римування, до якої автор вдавався з метою відтворення розмовних інтонацій, зміни подій, руху, динаміки.

OBSAH

FILOLOGICKÉ VĚDY

AKTUÁLNÍ PROBLÉMU PŘEKladu

Кикоть В.М., Шаповалов М.С. Відтворення ритмомелодики поетичного тексту в перекладі	3
Khozhanova A.T., Karbozova G.K. Somatic phraseological units of contemporary english language and basic ways of their translation into kazakh language	6
Душенюк М.С. Труднощі при перекладі науково-технічної літератури	8

JAZYK, ŘEČ, KOMUNIKACE

Самарин А.В., Грекова М.В. Концепт- метафора «змея» в русской и английской лингвокультурах	13
Қабатаева К.Т., Хузина Л. Қазақ лексикасының қазіргі кездегі терминденуі	15
Акатаева Ш.Б., Қасым Ф. Махамбет және ұлттық рух	18
Келмағанбетова Ш.С., Түрсүн Айдоc Тіл -ұлттық мәдениеттің көрінісі	21
Черкасова Н.А. Дифференциальное употребление форм множественного числа существительных в регионалектах немецкого языка	24
Бердибаева И.Н. Қазақ тілі дауыссыз дыбыстарының құрамы мен жүйесі	27
Концевая В.Н. Эффективное пользование справочной литературой в рамках самостоятельной иноязычной деятельности	29
Лежнева О.В. Основные направления лингвокультурологических исследований в западном научном пространстве	32
Ахметжанова Ж.Б., Копбаева С. Тіл – мемлекеттің тұғырлы тірегі	34
Khozhanova A.T., Karbozova G.K. Phraseology and linguistic theory	36
Досова А.Т. Тілдерге үйрету принциптерінің қалыптасу тарихы	39
Мотольська Д.В. Сучасна концептологія: концепти, їхня класифікація та засоби вираження	45
Мачушник О.О. Функціонально-практичні характеристики дискримінативного впливу в англійській мові у діахронії	47
Оралбаева Ж.Е. Шурманова Аида	51
Мұратбекова А.М. Қатысымдық тұлғалардың ерекшеліктері	51
Даркенбаева Ж.К. Қазақ тілі сабағында фразеологизмдерді меңгерудің әдістері	53

Лазарева Е.В., Шагдарова А.Б. Формирование китайских имен..... 56

MATEŘSKÁ ŘEČ A LITERATURA

Шевченко А.Г. Летучий голландец Эдуарда Багрицкого 59

Старченко Г.Н., Сагатова М.В. Образы поэтов-современников
в творчестве М.Цветаевой 62Старченко Г.Н., Жиеналин Д.Ж. Художественное время в повести
В.Г.Распутина «Прощание с Матёрой» 66

JAZYKOVDA

Марченко Н.В. Завдання психолінгвістики 70

Марченко Н.В. Психолінгвістичні особливості навчання дорослих
іноземної мови 71

POLITICKÉ VĚDY

POLITYCZNA KONFLIKTOLOGIJA

Кравцова Е.А. Профессиональные депутаты: за и против..... 75

Мороз О.А., Секунова Ю.В. Духовні основи політики 78

REGIONÁLNÍ POLITICKÉ PROCESY

Назаренко Г.А. Сутність партнерської взаємодії як фактора становлення
громадянського суспільства та розвитку культури демократизму громадян 81

FILOLOGICKÉ VĚDY

AKTUÁLNÍ PROBLÉMU PŘEKladu

Канд. філол. наук, доц. Кикоть В. М., Шаповалов М. С.

*Східноєвропейський університет економіки і менеджменту, Черкаси, Україна*ВІДТВОРЕННЯ РИТМОМЕЛОДИКИ ПОЕТИЧНОГО ТЕКСТУ
В ПЕРЕКЛАДІ

Ритмомелодійні елементи вірша не тільки сприяють утворенню упорядкованої організації поетичного мовлення, а й увиразнюють його змістово-експресивні акценти. Ритмічні та мелодійні компоненти поетичного твору функціонують не ізольовано, а в постійній взаємодії, утворюючи єдиний ритмомелодійний комплекс.

Повноцінність відтворення мовою перекладу ритмомелодики віршового твору є одним із засобів репрезентації змісту оригіналу в перекладі. Однак сам термін ритмомелодики потребує певного уточнення. Щоб встановити необхідні і достатні ознаки поняття ритмомелодики необхідно розглянути діалектику формування його складників, тобто ритму й мелодики.

Дослідниця О. Я. Івасюк визначає ритм як «засіб увиразнення змістово-експресивних акцентів віршового твору, який полягає у повторенні певних сутностей у співвідносних рядах одного або різних рівнів» [1, с. 96]. Вона ж пропонує розглядати мелодику як актуалізацію закладених у структурі вірша звукових характеристик, спрямованих на увиразнення змістово-експресивних акцентів цього твору [2, с. 119].

Зіставивши наведені визначення ритму та мелодики, можна встановити, що спільною їхньою характеристикою є функціональний аспект, тобто змістово-емоційна роль. Враховуючи що тотожність в дефініціях, а також взаємодію ритму та мелодики у структурі поетичного твору, можна вести мову про поняття ритмомелодики як засобу увиразнення змістово-експресивних акцентів віршового твору, що полягає в повторенні певних елементів у співвідносних рядах одного або різних рівнів та в актуалізації закладених у структурі вірша звукових характеристик.

Найпоширенішими засобами ритмомелодійної організації поезії є повтори елементів різних текстових рівнів (фонетичного, морфологічного, лексичного та синтаксичного), таких як: звукові повтори (звукослідування, звукосимволізм); певне (закономірне або ж незакономірне) чергування наголошених складів; римування; повтори лексичних одиниць (анафори, епіфори, однорідні члени речення); фразові повтори; повтори споріднених синтаксичних конструкцій; певне (закономірне й незакономірне) чергування рядків; чергування строф [3, с. 14–15].

2. Давиденко В. В. Соціальний діалог у громадянському суспільстві. Монографія. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2007. – 358 с.
3. Жданенко С.Б. Партнерство як соціальний інститут // Наукові записки Харківського військового університету. Соціальна філософія, педагогіка, психологія. – Харків: ХВУ, 2002. – Вип. XV. – С. 85-89.
4. Жданенко С.Б. Политическое партнерство как признак правового государства // Українська державність: становлення, досвід, проблеми: Збірник наук. статей (За матер. XXII Харківських політологічних читань) – Харків: Право, 2001. – С. 57-58.
5. Кадлубович Т. І. Рівні політичної комунікації та їх роль у демократизації владних відносин / Тетяна Кадлубович // Трибуна. – 2008. – № 1-2. – С.31 – 33
6. Клячин А.К. Особливості впливу політичної комунікації на процес розгортання демократичних перетворень в сучасній Україні // Збірка виступів за підсумками науково-практичної конференції «Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні». – К., 2003. – С. 159 – 171.
7. Назаренко Г.А. Критерії і показники вихованості культури демократії старшокласників // Педагогічний альманах. – 2011. – №12. – частина 3.- С.39-42

Роберту Фросту вдалося досягти вищезазначених звукоімітацій, звукосимволізмів, паралелізмів та специфічної строфічної системи завдяки вживанню повторів на фонетичному, лексичному та синтаксичному рівнях. У перекладі вони відтворені повноцінно шляхом використання українських інтерпретацій аналогічних повторів. До останніх належать як еквіваленти, так і функціональні компенсації. Зокрема, щоб зберегти оригінальні звукоповтори, перекладач використав як українські відповідники певних звуків (*с, з, р, л, ш*), так і фонокомпенсації (*ш, шч, ч, ж, дж*). Щоб повністю відтворити специфіку строфічної організації поезії Р. Фроста, перекладач використав аналогічну або максимально близьку до оригіналу довжину рядків та різновид строфем, а також зберіг певну систему римування.

Кожен автор використовує повтори (звукові, морфологічні, синтаксичні) як елементи ритмомелодійної організації віршового твору з певною стилістичною метою, яку прагнули відтворити перекладачі. Таким чином, повноцінне відтворення ритмомелодики першотвору в оригіналі можливе, але воно вимагає текстового аналізу оригіналу на попередньому етапі перекладу.

Література:

1. Івасюк О. Я. Відтворення ритмічних і мелодійних доміант як засіб досягнення адекватності перекладу віршованого тексту / О. Я. Івасюк // Іноземна філологія: респ. міжвідом. наук. зб. – Львів: Вид-во Львів. нац. ун-ту, 1990. – Вип. 98. – С. 96–97.
2. Івасюк О. Я. Перекладознавче трактування термінів «домінанта» і «ритмомелодійна домінанга» / О. Я. Івасюк // Проблеми української науково-технічної термінології : матеріали II Міжн. наук. конфер., 21-23 березня 1993 р., Львівський нац. ун-т. – Львів: Вид-во Львів. нац. ун-ту, 1993. – С. 119–121.
3. Івасюк О. Я. Відтворення ритмомелодійних особливостей оригіналу як засіб репрезентації його змісту (на матеріалі перекладів сучасної англійської поезії українською мовою) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.19 «Теорія мовознавства» / О. Я. Івасюк. – Київ, 1994. – 24 с.
4. The Poetry of Robert Frost. The collected poems, complete and unabridged / Robert Frost / [ed. by E. C. Lathem]. – N. Y.: Henry Holt and Company, 1979. – 610 p.
5. Кикоть В. Квітка у вогні. Поезії, проза, переклади / Валерій Кикоть. – Черкаси: Брама-Україна, 2007. – 504 с.

he could see when his soldiers did approach him, but not a man could gaze on the general unless that headstrong one ordered his heroes, commanded them closer to that chieftain, nearer to him, champions come for counsel. Then, the barons quickly brought her to his bed, that wise maiden. The stouthearted warriors went to tell their high lord that the holy lady was brought to his pavilion. The famous prince became blissful then; he thought of the bright maid, to defile with impurity and disgrace».

Генерал бажає бачити перед собою Джудіт, тому наказує воїнам привести її, саме привести, а не запросити, чи поцікавитись, чи вона не захоче відвідати покої генерала. Холферну не важливе бажання жінки, він ним анітрохи не цікавиться (...he said that they should **bring** the blessed maid to his bed, hasten to **fetch** her). Ставлення до жінки як до безмовної та безправної істоти відображається у поведінці генерала. Останній вдається до тактики вимоги, щоб змусити воїнів привести до нього дівчину. Перший дискримінаційний маркер реалізується на контекстуальному рівні, з огляду на те, що жінка була позбавлена права вибору чи відмови. Невербальна реакція охоронців на вимогу генерала також представлена у вірші: *Then, the barons quickly brought her to his bed, that wise maiden*. Окрім того, автором висвітлена невербальна поведінка самого Холферна після того, як його наказ було виконано: *The famous prince became blissful then; he thought of the bright maid, to defile with impurity and disgrace*. Загалом, імплікатуру *They should bring...* можна визначити як ЖІНКА СЛУХАЄТЬСЯ МЕНЕ. Структуру даного фрагменту можна зобразити за допомогою концептуальної метафори УСІ ЖІНКИ – РАБИНІ. Етапи даного дискримінаційного дискурсу можна позначити метафоричними номінаціями (1) наказ жінці (стосовно жінки) (2) беззаперечне виконання.

Отже, гендерна дискримінація постає у вигляді наказу на підставі низького соціального статусу жінки та її несаможитності та залежності від чоловіків її оточення. Гендерна дискримінація у цьому випадку спрямована на утримання жінки у позиції підлеглого та збереження традиційної гендерної стратифікації суспільства.

Література:

1. Загальна декларація прав людини від 10 груд. 1948 р. // Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи. – К., 1992. – С.18-24.
2. Романченко І.О. Тактики стратегії дискримінації у німецькомовному публіцистичному дискурсі / І.О. Романченко // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – 2012. – № 1002. – Вип. 69. – С. 27–33
3. Сухих С. А. Речевые интеракции и стратегии / С. А.Сухих // Языковое общение и его единицы. – Калинин: Калининск: КГУ. – 1986. – С. 71–76
4. Тарасова И. П. Речевое общение, толкуемое с юмором, но всерьез / И. П. Тарасова. – М.: Высшая школа, 1992. – 175 с.
5. Selections from the Nowell Codex. – Режим доступу: <http://rejectedscriptures.weebly.com/selections-from-the-nowell-codex.html>

3. Weinreich, Uriel (1969) Problems in the Analysis of Idioms. In J. Puhvel (ed.), Substance and Structure of Language, 23-81. Berkeley/Los Angeles: University of California Press.
4. Arnold, I.V. (1973) The English Word Moscow: Higher School Publishing House
5. <http://en.wikipedia.org/wiki/Phraseology> – cite_ref-5Lipka, Leonhard. 1992. An Outline of English Lexicology. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
6. Welte, Werner. (1990) Englische Phraseologie und Idiomatik. Ein Arbeitsbuch mit umfassender Bibliographie. Frankfurt: Peter Lang.
7. Cowie, A.P. & Peter Howarth. (1996) Phraseology – a Select Bibliography. International Journal of Lexicography 9(1): 38–51
8. Dr. Nevena Tanasić's article.
9. Cf. Howarth (1998:25) for a similar critique of the absence of defining criteria and an alternative proposal.
10. I.V. Zyкова. A practical course of English lexicology, 2006
11. T.S. Aleksandrova's article – Conversational and conventional implicatures as pragmatic means of transferring meaning.

Досова А.Т.

А.Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университетінің доценті,
филология ғылымдарының кандидаты

ТІЛДЕРГЕ ҰЙРЕТУ ПРИНЦИПТЕРІНІҢ ҚАЛЫПТАСУ ТАРИХЫ

Оқыту принциптері – жалпы оқу үдерісі мен оның құрамдастары (мақсат, міндет, әдіс, құралдар, ұйымдастыру формалары, оқыту процесіне) деген талаптарды белгілейтін негізгі қағидалар. Олар әдістеменің базистік категория санына жатады және оқу процесінде олардың тиімділігін қамтамасыз етеді. Оқыту принциптері заңдылықтар табиғатындағы бейнелеу мен жалпылау болып табылады. Бұл жағдай, біріншіден, «табиғатта принциптер жоқ: табиғатта тек заңдылықтар бар деген қарама-қайшы пайымдаудың негізі болды. Табиғат заңдарын танып және оларды тиімді пайдалануға тырысып, адам солар негізінде принциптерді шығарады...». Оқыту принциптерінің қанша түрі бар? Бұл сұраққа бір мәнді жауап жоқ. Түрлі жұмыстарда оқыту принциптерінің 40-қа жуық түрі туралы мәліметтер келтіріледі. Принциптердің жалпы қабылданған жіктелуі де жоқ. Оқыту принциптері жіктелуінің ықтимал тәсілдерінің бірі ретінде оқытушының өз жұмысында бейімделген ғылымдардың базистік әдістеме мазмұны болып табылады. Мұндай ғылымдар санына дидактика, лингвистика, психология жатады. Барлық принциптер өзара тығыз байланысып, оқытуда қойылған мақсаттарына жетуді қамтамасыз етуге тартылған бір жүйені құрайды. Сонымен қатар, оқытудың нақты жағдайында жетекші рөл атқаратын принциптерді (немесе принциптер тобын) бөліп көрсетуге

болады. Бүгінгі күні жетекші әдістемелік принциптерге таңдап алынған қатынас саласында, тілдік іс-әрекетті игеруге бейімделген, сабақтардың тәжірибелік бағытын қамтамасыз ететін коммуникативтілік принципі жатады. Оқыту принциптері: Дидактикалық: саналылық, белсенділік, көрнекілік, беріктік, қол жетімділік және шамадан келетін, пәнаралық үйлестік, мәдениаралық әрекеттесу, оқытушының кәсіби құзіреттілігі. Лингвистикалық: жүйелілік, шоғырлану, тіл және сөйлеу деңгейінде лингвистикалық құбылыстардың шектелуі, қызмет етушілік, стилистикалық саралау, тілдің азаюы. Психологиялық: мотивациялау, тілдік дағылар мен ептілікті қалыптастырудағы кезең, білім алушылардың жеке – психологиялық ерекшеліктерін есепке алу, бейімделу процестерін есепке алу. Шынайы әдістемелік: коммуникативтілік, білім алушылардың ана тілін ескеру, ауызша озу, тілдік іс-әрекет түрлеріне іліктес оқыту, оқытудың кәсіби бағыты, жуықтату, оқытудың жағдаяттық – тақырыптық ұйымдастырылуы, тілді меңгеру деңгейін ескеру. Дидактикалық принциптер ішінде сабақта саналылық пен көрнекілік принциптерін іске асыруға маңызды мән-мағына беріледі, ал психологиялық принциптер арасында – оқытуға мотивациялау, өйткені білім алушылардың мүдделерін ескермей және білім алушының тәртібін айқындайтын іс-әрекетіне түрткі болатын мақсатты әсер етпесіз тілді меңгеру тиімді болмайды. **Дидактикалық принциптер** дидактикада әзірленетін оқыту мен білім беру теориясының негізгі қағидаларын көрсетеді. Олар түрлі пәндерді оқытуда қолданылады және оқыту пәнінен тәуелді болмайды. Сонымен қатар, дидактикалық принциптерді әрбір нақты пәнде қолданудың өзіндік ерекшеліктері бар.

Саналылық принципі тіл сабақтарында жүзеге асырылатын жетекші дидактикалық принциптер қатарына жатады. Бұл принципті қолдану білім алушылардың тіл мазмұнын түсіну, тілдік бірліктерді, оларды қолдану тәсілдерін ұғынуды болжайды. Белгілі әдіскер Б.В. Беляев ептілік пен дағды білім беру процесінде тілді түсініп меңгерген жағдайда ғана тез қалыптасады деп көрсеткен. Өйткені, тілді меңгеру, айтылған сөздің мазмұнына сәйкес өз бетімен форманы таңдау қабілеттілігін білдіреді, ал бұл үйреніп жатқан тілдің құралдарымен айтатын сөзін ресімдеу тәсілдері туралы білімі бар екенін көрсетеді. Мұндай білімдер білім берушілерге ережелер, нұсқаулықтар, лексика-грамматикалық бірліктердің мағынасын түсіндіретін түсініктемелер беру нәтижесінде жинақталады. Тіл сабақтарындағы саналылық принципін іске асыруда, алдымен тілдік бірліктердің ерекшеліктері мен оларды ресімдеу ережелері ұғынылады, содан соң жаттығу нәтижесінде оларды сөйлеуде қолдану автоматизмі қалыптасады. Дегенмен, тіл жүйесін меңгеру үшін қажетті ережелер мен нұсқаулықтардың болғаны маңызды, өйткені тіл тәжірибесі сабақтарындағы саналылық тіл теориясын, теорияның өзі үшін оқытуды білдірмейді. Бұл принциптің оқытудағы жүзеге асуы білім алушының оқыту процесіне деген саналы қарым-қатынасын білдіреді, бұл өздік жұмысының тәсілдерін игеруді болжайды, тіл үйрету сабақтарында саналылық принципін іске асырудың кейбір ережелерін келтіріп көрейік.

кликү до дій апелювання до національної свідомості, образи, повчання та погрози. Зазвичай тактики поєднуються, зокрема тактика звинувачення часто поєднується з тактикою гіперболізації, відчуження або мітигації, тактика співчуття з тактикою аргументації тощо. Прояв нових тактик дискримінації є нескінченним явищем, оскільки нові види дискримінацій виникають постійно у зв'язку із щоденними змінами у суспільно-політичній ситуації в країні [2].

Задля дослідження усіх елементів дискримінативного дискурсу у їх взаємозв'язку між собою, ми вирішили застосувати власний комплексний метод аналізу дискримінаційного дискурсу, з огляду на відсутність останнього у сучасних мовознавчих працях. Суть комплексного методу аналізу дискримінаційного дискурсу полягає у поєднанні прагматичного аналізу із рядом дослідницьких методик, таких як теорія концептуальної метафори/метонімії, концептуальний аналіз, звернення до когнітивних механізмів і процесів. Поєднання традиційних та новітніх методик унеможливило суб'єктивне трактування результатів дослідження за рахунок формалізації та використання методологічного алгоритму аргументації висновків. У ході дослідження нами були введені поняття глибинної та поверхневої прагматичних структур, аналогічних глибинним та поверхневим синтаксичним структурам Н. Хомського, запозичених вченим із спекулятивної граматики, розробленої філософським напрямом модистів.

Комплексний когнітивно-прагматичний метод полягає у покроковому аналізі певного уривку комунікативної діяльності з урахуванням контекстуального фону, а саме вербальних та невербальних чинників. У рамках дослідження нами було проаналізовано художні твори давньоанглійського, середньоанглійського, ранньомовноанглійського та пізньомовноанглійського періодів загальною кількістю близько 1600 сторінок. Найменшу кількість фрагментів аналізу було відібрано із творів давньоанглійського періоду (5), що, скоріше за все, свідчить про досить високий рівень толерантності. Середньоанглійський період представлено 30 уривками, ранньомовноанглійський – 42 уривками, а пізньомовноанглійський – 186 уривками. Продемонструємо комплексний комунікативно-прагматичний метод на прикладі фрагменту староанглійського періоду.

Задля ілюстрації давньоанглійського періоду нами було обрано фрагмент поеми «Джудіт» із манускрипту «Беовульф» [5]. Контекст подій є необхідним задля аналізу поеми. Під час гучного банкету в асирійському таборі генерал асирійців Холоферн наказує привести до його шатра вродливу вдову-єврейку Джудіт, у яку він закохався.

«Then, corrupt with sin, he said that they should bring the blessed maid to his bed, hasten to fetch her, heaped high with fair garlands and adorned most richly with the brightest rings. Then, the barons did as their bold prince had bid; the retainers quickly went to the guest room. The men did find there that fairest of maidens, wise Judith; then, the warriors began to lead radiant maid to the tent, where ruler rested, into the tall pavilion where the prince lie each night, as was that chief of champions' custom. There was a fair fly-net, all of gold, which fell about the chieftain's bed, so the baleful one, that master of men, might gaze through it upon any son of heroes who might seek him there;

людині, яка від народження є вільною і гідною у своїх правах, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища [1]. Формування толерантного суспільства неможливе без розмежування кордонів допустимої поведінки, зокрема мовленнєвої. У зв'язку з цим виникає необхідність дослідження упередженого ставлення, як основи дискримінації окремих індивідів та їх груп. мовленнєвих одиниць, використання яких є неприпустимим у світлі сучасних суспільних змін.

Змістові та функціонально-прагматичні особливості мовних одиниць наразі користуються підвищеною увагою дослідників у зв'язку із тенденцією до антропологізації сучасних наук гуманітарного напрямку, зокрема лінгвістики. Хоч і існує ряд досліджень вітчизняних (Ю. Платонов, Х. Зандкюлер, О. Андрієнко, В. Сластьонін, Л. Безугла) і закордонних науковців (Д. Лакофф, С. Нейберг, Д. Кенрік, Р. Чалдіні, С. Фейн) з цього питання, проте вивчення явища дискримінації у діахронії дотепер ще не було об'єктом комплексного філологічного дослідження. Актуальність дослідження, з одного боку, обумовлена увагою лінгвістики до раніше маргінальних явищ, таких як дискримінація, яка довгий час вважалась сферою цікавості суспільних наук, а з іншого – незначним ступенем освітлення даної теми, а саме, її лінгвальних параметрів.

Досягнення мети комунікації неможливе без планування діяльності за допомогою стратегії та тактики. Стратегію зазвичай розглядають як мистецтво керівництва, засноване на правильних прогнозах щодо мети, а тактику – як прийоми, способи досягнення цієї мети. В основі лексичного значення слова «стратегія» лежить ідея планування дій, пов'язаних із соціальною конфронтацією.

Як зазначає І. П. Тарасова, у загальному значенні «стратегія» включає в себе планування побудови процесу мовного взаємодії в залежності від конкретних умов спілкування і особистостей комунікантів, а також реалізацію плану, тобто лінійну бесіду [4].

У прагмалінгвістиці поняття «стратегії» розуміють як загальний план ведення діалогу, схему мовних дій. Стратегія, або план поведінки, яка детермінується наміром і метою, є визначальним чинником у здійсненні вибору тих способів і засобів, які дозволяють досягти мети, наскільки це можливо, відповідно до знань (досвіду), бажань і установок суб'єкта, що стоять за планом дій. Таким чином, мовна стратегія, в даному функціональному аспекті, являє собою схему певних дій у рамках комунікативного процесу, визначальний вибір мовних засобів і способів вираження певного змісту, безпосередньо пов'язаного з досягненням мети.

Слідом за І. О. Романченко, ми виділяємо наступні 18 тактик, отриманих у ході аналізу корпусу дискримінаційних висловлювань: тактику негативної критики, звинувачення, гіперболізації, дисфемізації, аргументації, мітигації, порівняння, акцентування національності, вказівки на неспроможність, порівняння, відчуження, тактику підкреслення рідкісності факту, недовіри, іронії, тактику за-

1. Берілетін материал және онымен қандай әрекет жасалуын (ережелер, нұсқаулықтар, түсіндіру) түсінуге көмектесетін түрлі тәсілдерді қолданыңыз.

2. Тілмен өздік жұмыс жасауды үйрету, өйткені жұмыстағы ең бастысы – оқуға үйрену.

3. Білім алушылардың тілді үйренудегі ілгері жылжуын көрсету, ол оқытудың мотивациялануын жоғарылатады.

4. Білім алушыларға, мүмкіндігінше, сөйлеудегі тілдік бірліктерді қолдану және қалыптастыру тәсілдері туралы өз бетінше пайымдауға келуіне көмектесіңіз. Ол үшін индукцияны қолданыңыз (білім алушыларды тіл фактілерін бақылаудан қорытынды, жалпылауға жетелеу).

Белсенділік принципі білім алушылардың сабақ барысындағы тілдік белсенділігін жорамалдайды, ол білім алушылар іс-әрекетіндегі зейін, ойлау, еске қатысты психикалық процестердің, үйреніп жатқан тіл құралдары туралы ойларын қалыптастыратын және тұжырымдайтын қарбаластықты білдіреді. Белсенділіктің негізгі қайнар көздері ретінде мақсаттар, мотив, ынта мен қызығушылықтар болып табылады. Осыларды қолдану үшін, оқытушы оқытудың түрлі тәсілдерін, соның ішінде рөлдік ойындар, мәселелік сипаттағы тапсырмалар, көрнекілік құралдарын қолдануы тиіс. Білім, дағды және ептілік білім алушылардың тілдік іс-әрекеті мен ойлауы үйлесіп келетін, белсенді ақыл-ой процесінде қалыптасады. Сабақтарда белсенділік принципінің іске асыруға көмек беретін келесі ережелерді қолдану ұсынылады.

1. Өзіңіздің сөйлеу белсенділігіңізді қысқартып, әр білім алушыны белсенді сөйлеу – ойлау әрекетіне қатыстырыңыз. Мәселелік сипаттағы тапсырмалар мен рөлдік ойындар сабақтардағы белсенділік принципінің іске асыруға көмектесетінін естен шығармаңыз.

2. Сабақта тек аса белсенділерге ғана емес, барлық білім алушылар жұмысына назар аударыңыз. Белсенділігі төмен білім алушыларға шамаларынан келетін оқыту тапсырмаларын ұсыныңыз. Ынтымақтастықта оқыту оқу процесін белсендіруге көмектесетінін біліп жүріңіз.

3. Тілді үйрену қызығушылығын қолдау үшін оқытудың тиісті тәсілдерін қолданыңыз. Әрбір сабақ сайын сабақ қорытындысын шығарып, сабақ барысындағы жетістіктері мен табыстарын (білім алушылардың нені айта, оқи, жаза алатындарын) көрсету.

4. Эмоционалды және сөйлеу белсенділігін ынталандыратын тапсырмалар ұсынып, білім алушылардың қызығушылығын есепке алыңыз.

Көрнекілік принципі – оқытудағы жетекшілердің бірі. Оның қажеттілігі таным процесіндегі сезімдік қабылдаудан дерексіз ойлауға көшу диалектикасымен түсіндіріледі. Бұл принциптің сөйлеуде *тілдік* (сөз сөйлеу) және *тілдік емес* (пәндік – бейнелі) формалары болады. Тілдік көрнекілік дегенде, тілді көрсетуге байланысты көрнекілік – сезіну сипатындағы қабылдау және өндіру әрекеті түспалданады. Тіл сабақтарында басты рөлді тілдік көрнекілік ойнайды. Материалды беру тұрғысынан көрнекілік *орнықты* және

қарқынды бола алады. Қарқынды көрнекіліктің ерекше түрі ретінде жағдайлық көрнекілік немесе тілдік әрекеттер көрнекілігі болып табылады. Сонымен қатар, көрнекілік сыртқы (қабылдау процесі ескерілген) және ішкі (ұсынығанды қабылдауға негізделеді – есту, көру және т.б.) болады. Қазіргі әдістеме сабақтарда көрнекіліктің барлық түрлерінің қарқынды қолданылуы үйреніп жатқан тілдің және қоршаған әлем құбылыстарын дұрыс ұсынып, тиісті дағды мен ептіліктің дамуына себепші болады. Тілге үйрету сабақтарында көрнекіліктің келесі қызметтері бөлініп көрсетіледі:

1) *оқыту* (көрнекілік құралдары оқу және танымдық ақпаратты енгізу үшін қолданылады); 2) *бақылау* (көрнекілік құралдары қалыптастырылатын білім, дағды, ептілік сипаттамаларын бақылау және өзін-өзі бақылау үшін қатыстырылады); 3) *ұйымдастырушы* (сабақ үшін оқу материалдары және оларды ұсынудың тәсілдерін таңдау кезінде қолданылады).

Оқыту әдістері түрлерімен (тура, аудиовизуалды, аудиолингвалды, коммуникативті) жұмыс істеуде көрнекілік принципі қолдануға және оқыту құралдарының мазмұнын іске асыруға шешуші мән беріледі, өйткені көрнекілік мұнда қалыптастырылатын сөйлеу дағдылары мен ептілігінің негізгі қайнар көзі ретінде қарастырылады. Басқа әдістермен (саналық –тәжірибелік, грамматикалық – аудармашылық) жұмыс істеуде көрнекілік басқа тәсілдер мен құралдар ішінде оқытудың көмекші құралы болып табылады. **Беріктік принципі** білім алушылар есінде оқу материалын сақталуды және оны қарым-қатынастың түрлі жағдаяттарында қолданылу мүмкіндігін қамтамасыз етеді. Материалды игеру беріктігі білім алушыларға эмоционалды әсер ету, алуан түрлі жаттығулар қолдануды қамтамасыз ететін қолжетімді болуы, дұрыс берілуі арқылы жеткізіледі. Бұл принцип саналылық принципімен байланысты: білім алушылар түсінген және ұғынғанды есте берік сақтайды. Принципті іске асыру белгілі ережелерге сүйенуді қажет етеді. **Қол жетімділік және шамадан келетін принцип** бірінші сабақтардан бастап материал білім алушылардың жас және интеллектуалдық мүмкіндіктеріне сәйкес ұсынылуы, ал оны игеру оларға қиындық тудырмайтынын көрсетеді. Қарсы жағдайда, білім алушылардың орынсыз шамадан тыс жүктемесі пайда болып, сабаққа деген қызығушылығы күрт түседі. Қолжетімділік материалдың өзімен де, олармен жұмыс істеу әдістемесімен де қамтамасыз етіледі. Шамадан келетіндік берілетін материал көлеміне деген белгілі талаптарды сақтауды, оқу бағдарламасы бойынша жылжу қарқынын ұсынады. **Пәнаралық үйлестік** принципі білім алушының санасында пәндердің тұтас қабылдануы, қоршаған әлем құбылыстарын қалыптастыру және олардың қайталануын болдырмау мақсатымен түрлі пәндер тақырыптарының келісіліп келуін ұсынады. Тіл үйрету сабақтарында бұл принцип тілдік – пәндік деңгейінен көрінеді: пәндерді оқыту білім алушылардың тілді меңгеру деңгейі мен кәсіби қызығушылықтарын (оқушылар лицей, бейінді сыныптарда таңдап алынған болашақ кәсіби іс-әрекетінің қарым-қатынас саласына тән мамандық тілінің элементтері мен ерекшеліктерін меңгереді) есепке ала отырып

можно реконструировать концепт. До засобів мовної репрезентації концептів також зараховують дефініції, семи у складі окремих семем, висловлювання, тексти й сукупності текстів [5].

Література:

1. Арутюнова Н. Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт / Н. Д. Арутюнова. – М.: Наука, 1988. – С. 3
2. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка. / А. П. Бабушкин. – Воронеж: Изд-во Ворон. ун-та, 1996. – 104 с.
3. Жаботинская С. А. Когнитивная лингвистика: принципы концептуального моделирования // Лингвистичні студії. – Черкаси: Сіач. 1997. – Вип. II. – С. 3-11.
4. Кубрякова Е. С., Демьянков В. З., Панкрац Ю. Г., Лузина Н. Г. Краткий словарь когнитивных терминов. – М.: Наука, 1988. с.90
5. Мартинюк А. П. Метафора у структурі значення англomовних вторинних номінацій чоловічої та жіночої референції / А. П. Мартинюк // Нова філологія: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: ЗНУ, 2007. – № 27 .
6. Никитин М. В. Курс лингвистической семантики / М. В. Никитин. – СПб.: Научный центр проблем диалога, 1997.
7. Солдатова М. А. Понятие лингвокультурного концепта в лингвистических исследованиях / М. А. Солдатова // II Международные Бодуэновские чтения: Казанская лингвистическая школа: традиции и современность (Казань, 11-13 декабря 2003 г.): Труды и материалы: В 2 т. / Под общ. ред. К. Р. Галиуллина, Г. А. Николаева. – Казань: Изд-во Казан. ун-та, 2003. – Т. 2. – С. 110-112.

Мачушник О. О.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ФУНКЦИОНАЛЬНО-ПРАКТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДИСКРИМІНАТИВНОГО ВПЛИВУ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ У ДІАХРОНІЇ

Початок 21 століття визначається значною зміною соціальної атмосфери. Створення Європейської економічної зони, розширення співпраці країн Європи та Америки, запровадження нових імміграційних законів вимагає від людини нового століття підвищеного рівня толерантності і політичної культури.

Основною тенденцією сучасного суспільства є мультикультуралізм та плюрлінгвізм, які полягають у гармонійному поєднанні різних культур та мов у межах однієї держави. Згідно Загальної декларації прав людини, головною ціллю кожного народу та кожної держави є сприяння забезпечення прав і свобод кожної